

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
The Journal of Social Sciences Institute
Sayı/Issue: 39 – Sayfa / Page: 431-454
ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info
Geliş/Received: 17.01.2018 Kabul/Accepted: 05.03.2018

II. DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA GAZİANTEP VİLÂYETİ HALKEVİ FAALİYETLERİ¹

ACTIVITIES OF GAZİANTEP PROVINCE PEOPLE'S HOUSES IN THE SECOND WORLD WAR

Arş. Gör. Dr. Ferit YÜCEBAŞ
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
ferityucebas@yyu.edu.tr

Öz

Halkevleri, bir modernleşme ve kültür aracı olarak Türk Ocakları'nın yerine 19 Şubat 1932'de kuruldu. 1932-1951 yılları arasında varlıklarını sürdüren halkevleri önemli bir görev üstlenmişlerdir. Halkevleri, kendi bünyesinde açmış olduğu şubeler vasıtasıyla birçok konuda faaliyet göstermiştir. Türk kültürünü ve devletin resmi ideolojisini ülkenin her yerine götürmeyi hedefleyen Cumhuriyet yönetimi, halkevlerini bir aracı olarak kullanmıştır.

Cumhuriyet yönetimi, II. Dünya Savaşı yıllarında halkevi çalışmalarının aksamadan yürütülmesine gayret göstermiştir. CHP Genel Sekreterliği tarafından gönderilen ödenek ve halkevi başkan ve yöneticilerinin yardımlarıyla halkevleri faaliyetlerini devam ettirmiştir. Bu süreçte Gaziantep, Kilis, Nizip, İslâhiye ve Fevzipaşa halkevleri çeşitli seminer ve konferanslar vererek halka faydalı olmaya çalışmışlardır. Bununla beraber devlet-millet birlikteliğini sağlamak için de önemli gayretler göstermişlerdir. Halkevleri bu çalışmalarını Dil ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Köycülük, Tarih ve Müze Şubeleri vasıtasıyla yürütmeye çalışmıştır. Bu şubelerin yapmış oldukları

¹ Bu makale, 2018 yılında tamamlamış olduğum tez çalışmamdan üretilmiştir.

çalışmalarla devletin resmi ideolojisinin yanında pratik bilgiler de verilmiştir. Bu çalışmada II. Dünya Savaşı sürecinde Gaziantep vilâyeti dâhilinde bulunan halkevlerinin faaliyetleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Gaziantep Halkevi, Kilis, Nizip.

Abstract

The People's Houses were established on 19 February 1932 instead of the Turkish Quarters as a means of modernization and culture. The People's Houses that drive their assets between 1932 and 1951 years, undertook an important task. The People's Houses have been operating in many topics through the branch offices they have opened in their own right. The Republican administration, which aimed to bring Turkish culture and the official ideology of the state to all parts of the country, used the people's houses as a means.

During The Second World War, the Republican government made efforts to ensure that the activities of the people's houses were carried out without disruption. With the allowance sent by the CHP General Secretariat and with the help of the people's presidents and administrators, the people's houses continued its activities. In this process, Gaziantep, Kilis, Nizip, İslâhiye and Fevzipaşa people houses have tried to be beneficial to the public by giving various seminars and conferences. Notwithstanding they have made important efforts to ensure state-national unity. The public houses have tried to carry out these works through the fields of Language and Literature, Fine Arts, Representation, Sports, Social Aid, Public Classes and Courses, Library and Publication, Villageism, History and Museum Branches. These branches have been given practical information alongside the official ideology of the state. In this study, during The Second World War, the people's houses which located in the province of Gaziantep, activities were examined.

Keywords: The People's Houses, Gaziantep People's House, Kilis, Nizip.

Giriş

Türkiye, 1939-1945 yılları arasında meydana gelen II. Dünya Savaşı'na fiilen katılmamasına rağmen savaşın etkilerini derinden hissetmiştir. Ülke savunması dolayısıyla askerî harcamalar bu dönemde daha da artmıştır. Bu zor şartlarda bile devlet kültürel faaliyetlerden geri kalmamaya özen göstermiştir.

Halkevleri, Cumhuriyet yönetiminin bir kültür ürünü olarak 19 Şubat 1932'de ortaya çıkmış ve 1951 yılına kadar faaliyetlerini yürütmüştür. Gaziantep, bulunmuş olduğu konum itibarıyla stratejik bir öneme sahip olduğundan buradaki halkevi çalışmaları da önem arz etmekteydi. Halkevlerinin kuruluşuna zemin hazırlayan önemli gelişmeler olmuştur (Çeçen, 1990: 109). Bunlardan en önemlisi Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931'de kapatılması ve onun yerine 19 Şubat 1932'de Halkevlerinin kurulmasıdır. Halkevleri, cumhuriyet idaresinin dünya görüşünü halka götürme, tanıtma, yaygınlaştırma ve toplumun

kültür yapısını canlandırma denemesi olarak da kabul görmektedir (Temiz, 2006: 197). CHP'nin kültür kurumları olarak değerlendirilen halkevleri ayırım gözetmeksizin herkesi kucaklayan kurumlar olarak varlıklarını sürdüren bir özelliğe sahipti (Kardaş, 2013: 372). Halkevleri Türk halkının öncelikle sosyal, ekonomik ve kültürel (Van, 24 Ekim 1939, 2) gelişmesine önemli katkılar sunmayı amaçlamıştı (Uluskan, 2010: 34). Türkiye'de her sahada meydana gelen (Aksoy, 1940: 2) gelişmeler eğitim ve kültür alanında da yaşanmıştır. Gaziantep Halkevi de bu iki amaç temelinde 24 Haziran 1932'de açılmış ve faaliyetlerini yürütmüştür. Gaziantep, 60.000 nüfusa sahip bir şehir olmanın yanında (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 490.01.510.2046.2. 20), stratejik konumundan dolayı da bir kat daha fazla önem verilmesi gereken bir yerdir. Gaziantep'in kuvvetli bir kültür merkezi olmasıyla beraber geniş hinterlandı da bulunmaktadır (BCA, 490. 01.510.2046.2. 19). Teftiş raporlarında Gaziantep, aynı zamanda ülkenin zengin ve münevver bir topluluğunu içine almış bir şehir olarak da gösterilmektedir (BCA, 490.01.510.2046.2. 21.).

Cumhuriyetin ilanından itibaren Gaziantep köylerinde yapılan kültür işlerine önem verilmeye başlandığı gibi (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1941, 3.) halkevleri de kültürde birleşme ve millileşmenin, okullar dışındaki en önemli kurumları olarak değerlendirilmiştir (Tanör, 2010: 313). CHP Gaziantep Bölgesi Müfettişi Balıkesir Milletvekili F. Tiritioğlu'nun Gaziantep vilâyetine ait ikinci teftiş raporunda (BCA, 490.01.510.2046.2. 37) Gaziantep'te yapılan çalışmalarla hem eğitim hem de kültür işlerine ağırlık verildiği belirtilmektedir (BCA, 490.01.510.2046.2. 38).

Gaziantep Milletvekili Bekir Kaleli ve Dr. Abdurrahman Melek'in seçim bölgesinde yaptığı tetkikler sonucunda hazırlanmış oldukları raporda (2 Ocak 1942) (BCA, 490.01.510.2046.2. 41), şehrin güney kısımlarının da bir kültür merkezi olması gerektiğine dikkat çekilmiştir (BCA, 490.01.510.2046.2. 43).

1. Gaziantep Halkevi ve Faaliyetleri

II. Dünya Savaşı'ndan dolayı halkevi üyelerinin birçoğu askere alınmıştı. Buna rağmen Fevzipaşa Halkevi hariç diğer halkevlerinin çalışmaları memnuniyet verici mahiyette görülmüştür (BCA, 490.01.653.175.1. 24). CHP Gaziantep Bölgesi Müfettişi Balıkesir Milletvekili F. Tiritioğlu'nun 21 Şubat 1940 tarihli birinci teftiş raporunda (BCA, 490.01.653.174. 151) Gaziantep vilâyeti dâhilinde bulunan halkevi çalışmalarının istenilen düzeyde olmadığı belirtilmektedir (BCA, 490.01.653.174.1. 53). Gaziantep sınırda bulunması hasebiyle halkevlerinin daha faydalı ve verimli çalışması

gerektiği hazırlanan raporlarda sık sık dile getirilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 53). Gaziantep Halkevi hariç Kilis, Nizip ve Fevzipaşa halkevlerinin çalışmalarının yeterli olmadığı arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır (BCA, 490.01.653.174.1. 53). Gaziantep Halkevi'nde, halkevlerinin yıldönümü münasebetiyle 25 Şubat 1940'da halkevi başkanı Ali Yetkin tarafından halkevleri ve halk odalarının önemi ve amaçları hakkında bir konferans verilmiştir (BCA, 490.01.955.699.2. 48). Gaziantep Halkevi'nin 8. yıl dönümü dolayısıyla yapılan kutlamalara halkın yoğun ilgisi olmuştur (BCA, 490.01.955.699.2. 49).

Gaziantep Halkevi binası (BCA, 490.01.510.2046.2. 20) ile merkez kazası idare heyetinin kullandığı bina daha önce kilise olarak kullanılmaktaydı (BCA, 490.01.653.174.1. 52). Kilisenin ibadet bölümü bezler ve kontraplaklarla kapatılarak sinema ve müsamere salonu haline dönüştürüldüğü gibi kilisenin diğer bölmeleri de halkevine ayrılmıştır (BCA, 490.01.653.174.1. 172). Halkevinin kilise binasında faaliyet göstermesi hoş karşılanmamakta (BCA, 490.01.653.174.1. 117) ve yeni bir yer bulunması talep edilmekteydi (BCA, 490.01.653.174.1. 52). Biraz masraf yapılarak yeni bir halkevi binası elde edilmek istenmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 93). Yer seçiminde ise binanın şehrin meskûn mahallerinde yapılmasına ve özellikle bahçeli ve oyun sahalarına elverişli olmasına dikkat edilmeye çalışıldı (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 19).

Halkevi çalışmalarının yürütülebilmesi için gerekli olan tahsisatın sağlanmasına özen gösterilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 114). Aslında vilâyetteki halkevi şubelerinin bulunduğu bölgenin ihtiyacına uygun olduğu, fakat çalışma programlarının düzenlenmesi gerekmektedir (BCA, 490.01.653.174.1. 115). Gaziantep Halkevi'nin üye sayısı çeşitli meslek gruplarından oluşmaktadır. 1940 yılı içinde bütün halkevi mensuplarının iştirakiyle 4 genel toplantı yapılmış ve bu toplantılara 3.000 kişi katıldı (BCA, 490.01.1536.241.1. 114). Halkevinin seri konferansları devam etmekteydi. 11 Haziran 1940'ta ziraat konulu bir konferansın gerçekleştirileceği belirtilmiştir (Yeni Gaziantep, 8 Haziran 1940, 2). Bu konferans sonrasında dinleyicilere Cumhurbaşkanı'nın seyahatlerini ve Uludağ'da spor hareketlerini gösteren ilgi uyandırıcı filmler gösterilmiştir (Yeni Gaziantep, 15 Haziran 1940, 2). Gaziantep Halkevi, lise ve ortaokulda matematikten tekrara kalan öğrenciler için bir kurs açmıştır (Yeni Gaziantep, 6 Temmuz 1940, 2).

1940 yılında Gaziantep Halkevi Başkanı Ali Yetkin'in yerine Doktor Saip Özer² seçilmiştir (Yeni Gaziantep, 7 I. Kanun (Aralık) 1940, 1). Doktor Saip Özer'in verimli çalışmaları ile Gaziantep Halkevi'nin şube teşkilâtının tamamlandığı görülmüştür (BCA, 490.01.997.854.2. 56). Fakat vilâyet merkezinde bulunan halkevi de dâhil olmak üzere bütün halkevlerinin talimatnamede belirtilen esaslara göre çalışmadıkları tespit edilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 114).

Gaziantep ve çevresinin çalışkan, para kazanmasını ve eğlenmesini bilen, ülkesini fazla seven bir halk ile meskûn bulunması burada halkevlerinin faaliyetlerinin rahat yürütülmesine katkıda bulunmuştur (BCA, 490.01.997.854.2. 92). Gaziantep Vilâyet İdare Heyeti'nin 1941 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda (BCA, 490.01.653.174.1. 2), merkez, Nizip, İslâhiye ve Pazarcık kazaları ile Fevzipaşa halkevlerinin teftiş edildiği belirtilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 7). Bu teftişte vilâyet merkezi, Kilis, Nizip kazalarının bütçe durumlarının kısıtlı olduğu tespit edilmişti (BCA, 490.01.653.174.1. 16). Merkez, Kilis, İslahiye ve Pazarcık kazalarındaki halkevleri üyeleri vasıtasıyla bir miktar para tahsil etmişlerdir.

Nizip Halkevi ise herhangi bir para toplayamamıştır (BCA, 490.01.653.174.1. 8). Vilâyet merkezinde, Kilis, Nizip ve Fevzipaşa nahiyesinde olmak üzere dört halkevi vardır. Bu halkevlerinin bütçeleri yeterli olmamasına rağmen çalışmaları ve aldıkları verimin iyi olduğu gözlemlenmiştir. Fakat Fevzipaşa Halkevi'nin yeterli eleman bulamadığından zayıf olduğu gözlemlenmiş ve bu durum istenen çalışmaların yapılamamasına neden olmuştur (BCA, 490.01.653.174.1. 18).

Gaziantep Halkevi Başkanı Saip Özer, köylünün ziraat bilgilerinin arttırılması maksadıyla yıllık programa seyyar kütüphaneler açmak ve bilhassa öğretmen ve eğitimci bulunan köylerde bu gibi kitapları halkın istifadesine sunmak gerektiğini belirtmiştir (BCA, 490.01.920.585.1. 27). Bu kütüphaneler vasıtasıyla köylere de hizmet verilmiş ve köylünün bilgisi arttırılmaya çalışılmıştır (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 14). Ülkenin ekonomik kalkınması açısından önceliğin tarımsal üretimin arttırılması olduğu düşünüldüğünden ziraat konuları köy gezilerinde önemli bir yer tutmuştur (Onbaşı, 2011: 82-83). Halkevi Başkanı Dr. Sadi Özer'in Ağustos 1941'de askerlik vazifesine çağırılması üzerine halkevi idare ve

---

² İstanbul'da doğmuştur. Gaziantep'te Türk Ocağı Başkanlığı yapmıştır. Gaziantep'te özel bir hastanesi vardır. Kadın hastalıkları uzmanıdır. Bkz. BCA, 490.01.653.174.1. s. 97.

teşkilât talimatnamesinin 34. maddesinin 1. fıkrası gereğince başkanlık vazifesi halkevi idare üyelerinden Maarif Müdürü Turgut Tarhan'a bırakılmıştır (BCA, 490.01.939.644.1. 11).

CHP Vilâyet İdare Heyeti tarafından 1942 yılı bütçesine halkevlerine yardım olmak üzere 6.900 lira ödenek konulmuştur (BCA, 490.01.1494.91.1. 7). Halkevleri hizmetleri için temin edilen gelirlerin vilâyette açılmış olan halkevlerinden her birinin vaziyeti ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmak suretiyle dağıtıldığı ve bu gelirlerden gelecek yıl yani 1942 yılı için 4.000 lira gibi önemli bir miktarın Gaziantep Halkevi ihtiyacına ayrıldığı belirtilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 27).

Gaziantep Halkevi'nde Halkevlerinin 10. yıl dönümü kutlanmış ve aynı gün çeşitli konferanslar verilmiştir (Yeni Gaziantep, 19 Şubat 1942, 2). Bu kutlamalara kalabalık bir halk kitlesi katılmıştır (Yeni Gaziantep, 23 Şubat 1942, 1). Halkevinde birçok konuda konferans verilmekteydi. Örneğin maden aramalarında yeni metotlar hakkında Hüseyin Rahmi Akıncı tarafından 5 Eylül 1942 Cumartesi günü saat 17'de bir konferans verilmiştir (Yeni Gaziantep, 3 Eylül 1942, 1). Vilâyet dâhilinde düzenlenen kongre ve konferanslar da genel olarak halkevi salonunda yapılmaktaydı (BCA, 490.01.653.174.1. 121).

17 Kasım 1942 tarihli raporda, halkevlerinden yurdun hiçbir yerinde beklenildiği kadar olumlu randıman alınmadığı ifade edilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan dolayı halkevi çalışanlarının bir kısmının askere alınması halkevi çalışmalarını aksatmıştır. Bununla beraber aynı raporda halkevlerinin bu dönemde yapmış olduğu çalışmaları da küçümsemek gerektiğine dikkat çekilmiştir (BCA, 490.01.939.644.1. 15).

Halkevlerinin on birinci açılış yıl dönümü münasebetiyle Gaziantep geleneklerine özgü eski giyim ve kıyafetlere dair Ankara'da açılacak sergide teşhir edilmek üzere CHP Genel Sekreterliği'nce talep edilen elbiseler Gaziantep Halkevi tarafından gönderilmiştir (BCA, 490.01.1037.987.1. 37).

Gaziantep Bölgesi Müfettişi Bilecik Milletvekili Ahmet Esen'in vermiş olduğu bilgiye göre bu dönemde millî kültür bakımından vazifeleri çok önemli olan Gaziantep Halkevi'nde bazı şubelerin henüz programlı ve düzenli çalışmadığı görülmüştür. Teşkil olunan 9 şubeden yalnız Köycülük, Spor, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Tarih ve Müze şubelerinin düzenli çalıştığına değinilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 6). Yapılan çalışmalarla Gaziantep Halkevi tam teşekküllü hale getirilmiştir (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 2). Halkevi konferans faaliyetlerinin de istenildiği ölçüde devam ettiği

gözlemlenmiştir. Gaziantep Halkevi tarafından Başpınar Dergisi³ çıkarılarak okuyucuların hizmetine sunulmuştur. Parti matbaasında basılan bu derginin Parti'nin prensiplerinin yayılmasında büyük faydası görülmekte ve neşriyatın halk tarafından ilgiyle karşılandığı belirtilmektedir (BCA, 490.01.997.854.2. 6). Başpınar Dergisi, yerel tarih açısından önemli olduğu gibi Gaziantep hakkında da bilgiler vermektedir (Ünüvar, 2017: 311).

1943 yılı ikinci altı aylık çalışma raporu (BCA, 490.01.654.178.1. 143) ile 1944 yılı birinci altı aylık çalışma raporlarında halkevi çalışmalarının düzene girdiği belirtilmektedir (BCA, 490.01.654.178.1. 112). CHP Genel Sekreterliği ile yapılan temas neticesinde halkevi ve Parti binasının tamiri için 10.000 lira yardıma ilaveten (Yeni Gaziantep, 7 Nisan 1943, 2). 11 Mayıs 1944 tarihli belgede halkevi çalışmaları için 4.000 lira temin edilmiştir (BCA, 490.01.510.2046.2. 1).

7 Aralık 1945 tarihli rapordan anlaşıldığı kadarıyla Gaziantep ve Kilis'te Halkevi binası yokluğu kendini iyice hissettirmektedir. Halkevlerinin mekân sıkıntısı ülke genelinde de söz konusudur. Bundan dolayı CHP ve Halkevleri zaman zaman aynı binada faaliyet göstermişlerdir. Bu durum nedeniyle ortaklaşa kullanılan binalar ihtiyacı karşılayamamaktadır (BCA, 490.01.654.181.1. 147).

Halkevleri faaliyetlerini şubeler vasıtasıyla yürütmüştür. Halkevlerinin açılabilmesi için en az üç şubenin faaliyet gösterebilecek durumda olması şartı aranmıştır. Açılacak olan halkevlerinde kütüphane ve neşriyat şubesinin olması zorunlu kabul edilmiştir (Erdal, 2013: 62). Halkevleri 9 şube üzerinden çalışmalarını devam ettirmiştir. Bunlar; Dil, Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane ve Yayın, Köycülük, Müze ve Sergi şubeleridir (BCA, 490.01.955.699.2. 61; C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 3). CHP Gaziantep Vilâyet Kongresi'nde (28 Şubat 1940) (BCA, 490.01.1536.241.1. 93), Gaziantep Halkevi'nin, 9 şube üzerinde çalıştığı belirtilmektedir (BCA, 490.01.1536.241.1. 113). Halkevleri şube toplantıları 6 ayda bir yapılmakta ve bu toplantılarda faaliyetlerin ne ölçüde yerine getirilip getirilmediği araştırılmaktaydı (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 22-23).

³ İlk sayısı 19 Şubat 1939'da yayınlanıp 1949 yılı ortalarına kadar çıkarılan Başpınar Dergisi'nin sayfa sayısı zaman zaman değişikliğe uğrayarak 8, 12, 16, 24 olarak basılmış ve bazı sayıların ikisi bir arada yayımlanmıştır. Bkz. Uğuroğlu Barlas, *Gaziantep Basın Tarihi 100. Yıl*, Gaziantep Kültür Derneği Yayınları, İstanbul 1972, 13.

Dil ve Edebiyat Şubesi

Bu şubeler, güzel ve öz Türkçe'nin yayılmasına önayak olmuşlardır (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 4). Bu dönemde Dil ve Edebiyat Şubesi, gençlerin yazılarını bir araya toplamaya gayret etmiştir. Aylık olarak çıkarılan edebiyat ve kültür dergisi özelliği taşıyan Başpınar Dergisi'nin düzenli olarak neşrine devam edilmektedir. Bununla beraber "On Altıncı Asırda Antep" isimli bir eser yayınlanmıştır. Ayrıca "Antep Meşahiri", "Garp ve Şark Kaynaklarına Göre İlbeğli Türkleri Arasında Yapılan Tetkikler" adlı iki eser de basılmak üzere matbaaya verilmiştir (BCA, 490.01.1536.241.1. 114).

Gaziantep Halkevi'nde 1942 yılı Kasım ayına kadar yirmiden fazla konferans verilmiş, bu konferanslara 10.000 kadar vatandaş katılmıştır (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1942, 2). Gaziantep Halkevi'nin çıkardığı Başpınar Dergisi beş yaşına girmiş ve düzenli olarak çıkarılmaya devam edilmiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1943, 2). Halkevi kütüphanesinde 5.347 kitap vardır. Bu kitaplardan 15.821 vatandaş faydalanmıştır (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1943, 7). Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından 44 konferans verilmiş ve bu konferansları 14.545 vatandaş dinlemiştir (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 2).

Gaziantep Halkevi Başkanı Sabri Güzel tarafından CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen 12 Eylül 1945 tarihli belgede, Gaziantep Halkevi'nin Dil ve Edebiyat Şubesi'nin 156 erkek ve 29 kız üyesinin olduğu belirtilmiştir. Genel Sekreterlik tarafından Gaziantep'e gönderilen Ferruh Arsumar, halkevinin ayarlamış olduğu bir heyetle bölgede geziler yapmış, tespit ettiği gelenek ve göreneklere kitap halinde yayınlamak üzere beraberinde götürmüştür. Bölgeyi tanıtmak için neşredilen eserler şunlardır: Gaziantep savaşı bahseden "Broşür" adlı eser, Antep Büyükleri, Hasip Durri, Hasircioğlu, İdi, Arif Bilen'in Mektupları, Yanar Dağda Çağlayan manzum eserindeki bazı manzum parçalar, Yeni Gaziantep ve Başpınar gazete ve dergileriyle yayınlanan yazılar (BCA, 490.01.1037.987.1. 35).

Güzel Sanatlar Şubesi

Bu şube mozaik, resim, heykeltçilik ve mimarlık gibi alanlarda artist veya amatör insanları bir araya toplamak, halkevlerinin genel müsamere programlarının mozaik kısmını hazırlamak, güzel sanatlar kursu açmak gibi konularla uğraşmıştır (BCA, 490.01.955.699.2. 61-62). Halkevlerinde ilim ve fen kadar güzel sanatların da önemli bir yeri olduğu sık sık dile getirilmiştir (Sahir, 1933: 99).

Halkevleri birinci amatör resim ve fotoğraf sergisine iştirak eden Gaziantep Halkevi'nin gönderdiği İsmail Koral'ın "Dere Kenarı" adlı çalışması sergide ikinci olmuştur (Yeni Gaziantep, 1 Haziran 1940, 1). Halkevlerinin 10'uncu yıldönümü dolayısı ile düzenlenen "Sanat Mükâfatı Sergisi" bunun güzel bir örneğidir (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 5).

Güzel Sanatlar Şubesi, ikisi köyde olmak üzere 8 konser vermiş bu konserleri 550 vatandaş dinlemiştir (BCA, 490.01.1536.241.1. 114). Bu şubenin resim kolu tarafından iki resim, fotoğraf ve bir de yazı sergisi açılmış, bu sergilere 5.000'den fazla vatandaş katılmıştır (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3). Ancak bu şubece teşkil olunan ve sekiz törene iştirak eden 12 kişilik bando takımı parasızlıktan dağılmıştır. 55 kişilik koro, halkevi tarafından yapılan 17 toplantıda konser vermiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1942, 2).

Gaziantep Halkevi Başkanı adına Sabri Güzel tarafından CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen belgeye göre Halkevinin müzik çalışmaları 3 esasa göre ilerlemiştir (BCA, 490.01.1041.1004.1. 120-121). Bu şube vasıtasıyla iki yıl içinde 26 konser, 7 mandolin konseri, 4 ağız armonik konseri verilmiştir (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 2).

Temsil Şubesi

Temsil şubelerine ancak merkezce tespit edilen repertuara dâhil piyesleri oynamak hakkı verilmiştir (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 6). Bu şube, 1940 yılı içinde biri Fevzipaşa'da ikisi köyde olmak üzere 13 temsil vermiş, bu temsillere 7.150 vatandaş katılmıştır. Yine bu şubenin yardımı ile 8 okul müsameresi verilmiş, bundan 6.000 vatandaş istifade etmiştir. Temsil edilen piyeslerden "Palavra" piyesi ikisi köyde olmak üzere 4 defa, Yaşayan Ölü, Gün Doğuyor, Vatan ve Vazife ikişer, Ateş piyesi de bir defa temsil edilmiştir. Bütün bu piyeslerle beraber müzik konserleri verilmiş, şiirler okunmuştur (BCA, 490.01.1536.241.1. 114-115).

CHP Genel Sekreterliği her yıl olduğu gibi bu yıl da halkevleri temsil şubeleri arasında geziler tertip etmiştir. Bu arada Mersin Halkevi temsil şubesi Gaziantep'te iki temsil vermiştir (Yeni Gaziantep, 18 Mayıs 1940, 1). Temsil Şubesi ayrıca 30 Ağustos Zafer Bayramı için millî bir piyes tertip etmiştir (Yeni Gaziantep, 17 Ağustos 1940, 2).

Son bir yıl içinde bu şube tarafından 9'u Gaziantep'te, biri Fevzipaşa'da ve biri de Burç Köyü'nde olmak üzere 11 temsil verilmiş ve temsilleri 8.900 vatandaş seyretmiştir. Temsil edilen piyesler şunlardır: 1- Yaşayan Ölü (2 defa), 2- Himmetinoğlu (Mersin Temsil Şubesi tarafından), 3- Kör (Mersin Temsil Şubesi tarafından), 4- Vatan ve vazife (2 defa), 5- İstiklâl, 6- Ana (2 defa), 7- Çoban (2 defa) (Yeni

Gaziantep, 22 Şubat 1941, 2). Temsiller sayesinde halkevi oldukça canlı bir manzara arz etmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 128).

Mithat Enç, Gaziantep Halkevi'nde 28 Haziran 1941 Cumartesi günü "Körlük, Körlüğe Karşı Mücadele ve Körler Terbiyesi" konulu pedagojik konferans vermiştir (BCA, 490.01.1013.909.2. 8, 22). Gaziantep'in 20. kurtuluş yılı şerefine Halkevi Temsil Şubesi tarafından "Mavi Yıldırım" piyesi kalabalık bir halk kitlesinin önünde temsil edilmiştir (Yeni Gaziantep, 5 İkincikânun (Ocak) 1942, 1). 1942 yılında halka parasız olarak 15 defa İstiklâl Harbi filmi, beş defa da sağlık filmi gösterilmiştir. Bunun yanında bu şubenin yardımı ile üç okul müsameresi düzenlemiş ve bu müsamerelere 2500 vatandaş iştirak etmiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1942, 2).

Gaziantep ve komşu vilâyetlerde oynanan oyunlar ve söylenen türküler halkevi tarafından teşvik edilmiştir. Verilen müsamerelerde de halk kendi şive ve sazlarını kullanarak türküler söylemiştir (17 Şubat 1943) (BCA, 490.01.997.854.2. 6). Temsil şubesi tarafından 1943-1944 yılında 28 eser sahneye konulmuş ve bu eserler 61 defa tekrarlanmıştır. Temsillerden 20.850 vatandaş faydalanmıştır (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 2).

Spor Şubesi

Halkevlerinde kütüphaneler, okuma odaları ve temsil salonları kadar, spor faaliyetleri de önemli bir yere sahiptir (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 7). Gaziantep Vilâyet İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporunda (1 Temmuz 1940-31 Aralık 1940) (BCA, 490.01.653.174.1. 68), Gaziantep Halkevi'nin spor faaliyetlerinin faal olduğu belirtilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 85). Vilâyet İdare Heyeti'nin 1941 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda belirtildiği üzere (BCA, 490.01.653.174.1. 1) vilâyet merkezinde beş, Kilis'te iki, Nizip'te bir ve Pazarcık'ta bir olmak üzere dokuz gençlik spor kulübü vardır. Gaziantep ve Nizip halkevlerinin spor şubeleri faal bir haldedir. Gençlik spor kulüpleriyle işbirliği halinde çalışmaktadırlar. Spor faaliyetlerinin altı ay öncesine göre daha düzenli bir şekilde ilerlediği görülmüştür (BCA, 490.01.653.174.1. 19). CHP İdare Heyeti'nin 1940 yılı ikinci altı aylık çalışma raporuna göre, Gaziantep'te halkevi spor şubesinden başka iki kulüp mevcuttur (BCA, 490.01.653.173.1. 20).

Gaziantep'te spor sevgisini arttırmak için spor kulüpleriyle daimi temas halinde bulunularak her hafta düzenli bir şekilde futbol, atletizm ve voleybol egzersizleri yapılmaktadır. Halkevinin açılış yıl dönümünde Gaziantep Halkevi sahnesinde spor ve jimnastik gösterileri yapılmış, halka spor ve beden terbiyesi hakkında konferans verilmiştir (BCA, 490.01.1536.241.1. 115). Bölge gençlik kulüpleriyle işbirliği

yapılarak sporun yayılmasına ve gelişmesine azamî gayret edilmiştir. Her hafta futbol ve atletizm müsabakaları yapılmakta ve koşular tertip edilmektedir (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3). Halkevleri beden terbiyesi öğretmenliği yapan kimselerden de faydalı yardımlar ve hizmetler görmektedirler (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 7).

Gaziantep, Kilis ve Nizip'te spor sahaları varsa da ihtiyacı karşılamamaktadır. Buna rağmen Gaziantep ve Nizip halkevlerinin spor şubeleri faal olarak çalışmaktaydı (BCA,490.01.653.174.1. 19).

Halkevi spor şubesi gençlik kulüpleri ile işbirliği yapılarak futbol, voleybol ve atletizmden başka masa tenisi ve yüzme sporları yapılmıştır (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1942, 2). Halkevi bahçesinde bir tenis kortu inşası için yeterli ödenek alınmıştır (Yeni Gaziantep, 25 Nisan 1944, 1). Bu tenis kortunun açılışı 30 Ekim 1944'te yapılmıştır (Yeni Gaziantep, 31 I. Teşrin (Ekim) 1944, 2). Gaziantep halkevi yapmış olduğu çalışmalarla gençleri halkevine daha sıkı bağlarla bağlamayı amaçlamıştır (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 1).

Sosyal Yardım Şubesi

Bu şube fakir aile ve öğrencilere yardım etmeye çalışmıştır. Bu kapsamda 3 köy gezisine iştirak edilmiş köydeki hastaların muayenesi yapılmış ve halka sağlık hakkında konferanslar verilmiştir. Çocuk esirgeme kurumu ile yapılan müşterek çalışma neticesinde 151 fakir öğrenciye çorap, yün kazak, fanila ve ayakkabı verilmiş ve 45 çocuğa 216 lira 30 kuruş para yardımı yapılmıştır (BCA, 490.01.1536.241.1. 115). 2 Ağustos 1940 Cuma günü saat 15.00'da halkevi salonunda Sosyal Yardım Şubesi Başkanı Doktor Saip Özer tarafından yalnız bayanlara mahsus olmak üzere doğum sağlığı, gebelik, çocuk düşürme tehlikeleri, kısırlık mevzuları hakkında konferans verilmiştir (Yeni Gaziantep, 3 Ağustos 1940, 2). Bununla beraber Halkevi Sosyal Yardım Şubesi'nce 1941 yılı faaliyetleri arasında kale altındaki kovuklarda yaşayan fakir ve muhtaç ailelere kömür yardımında bulunulmuştur (Yeni Gaziantep, 25 İkincikânun (Ocak) 1941, 1).

Halkevi Sosyal Yardım Şubesi tarafından fakir hastaların muayene ve tedavileri için halkevinde bir poliklinik açılması uygun görülmüş ve bunun hazırlıklarına başlanmıştır (Yeni Gaziantep, 21 I. Kânun (Aralık) 1940, 1). Bu poliklinikte 12 doktor parasız çalışmayı kabul etmiştir. Poliklinikte vatandaşların parasız muayene edileceği belirtilmiştir⁴. 1942-1943 yıllarında sosyal yardım şubesinin teşebbüsü

⁴ Poliklinikte, Doktor Mecit Barlas, Abdülkadir Göksel, Sami Gözonar, Hâmid Uras, Saip Özer, Naşid Sunay, Abdil Oğan, Nejat Seyhun, Firuzan Bağana, Kemal Özaka,

ve doktorların yardımıyla halkevinde bir poliklinik açılmış, 700 vatandaş parasız muayene edilmiştir. 13 vatandaşa 200 liralık bir yardım yapılmış, fakir köylülere kinin, kalem, defter ve 300 kilo sabun dağıtılmıştır (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 2).

Ayrıca Çocuk esirgeme kurumuyla işbirliği yapılarak okullardaki fakir öğrencilere 392 takım elbise ve çamaşır dağıtılmıştır. 64 fakir öğrenciye 439 lira kitap parası ve diğer ihtiyaçları için nakdi yardım yapılmıştır. Köylerde 150 fakir hasta muayene edilmiş, bu hastalardan 9'u Memleket Hastanesi'ne yatırılmış, 11'i de ameliyat için trahom hastanesine sevk edilmiştir (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3). Son zamanlarda en çok ihmal edildiği görülen sosyal yardım hizmetlerine halkevi çalışmaları arasında yeterli miktarda ödenek ayrılması ve tertip olunacak müsamere ve konser gelirlerinden de yararlanmasına gayret edilmesi için idare heyetine direktif verilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 6). Halkevi polikliniğinde 1943 yılı içinde Ekim ayına kadar 600 hasta muayene edilmiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1943, 7).

Sosyal Yardım Şubesi, Yardım Sevenler Cemiyeti ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yaparak altı aile toplantısı ve 3 balo tertip etmiş bundan elde edilen hasılâtı hayır işlerine ayırmıştır (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1942, 2). Ayrıca sosyal yardım menfaatine 5 temsil verilmiş ve on fakire para yardımı yapılmıştır (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1943, 7). Gaziantep Milletvekili Ömer Asım Aksoy ve Dr. Mehmet Ağakay tarafından 1944 yılında hazırlanan raporda, şehirdeki doktorların nöbet usulüyle halkevi polikliniğinde sosyal yardım adına parasız muayene faaliyetlerini yürüttükleri belirtilmiştir (BCA, 490.01.654.178.1. 41).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Bu şubenin halkın bilgisini yükseltmek her türlü okutma yazdırma hareketlerini ilerletmek, yabancı dil, sanat, pratik hayat bilgileri öğretmek, dersler vermek gibi sorumlulukları vardır (BCA, 490.01.955.699.2. 62). Bu şubelerde verilen okuma-yazma kurslarının yanı sıra şoförlük, dikiş-nakış, tercümanlık gibi kırka yakın kurs açılmış ve birçok kişinin buradan diploma almaları sağlanmıştır. Ayrıca Türkçe'nin hem öğretimine hem de yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi vasıtasıyla yürütülmüştür (Kılıç, 2016: 574). Halkevlerinde okuma odaları açmak,

öğretici film ve temsil işlerini temin etmek devletin üzerinde önemle durduğu bir konu olmuştur (BCA, 030.10.68.452.4. 6).

Bu şube, lisede tekrara kalmış öğrencileri yetiştirmek için Fransızca, Matematik, Fizik gibi dersler için kurslar açmıştır. Türkçe okuyup-yazma bilmeyen vatandaşlar için açılan kursa 347 öğrenci devam etmiş ve sınav neticesinde bunlardan 340 kişiye sertifika verilmiştir. İki şube olarak açılan İngilizce kursuna 22 (Yeni Gaziantep, 19 İlkteşrin (Ekim) 1940, 1), Almanca kursuna 25 vatandaş devam etmiştir. Daktilo kursundan da 16 öğrenci faydalanmıştır (BCA, 490.01.1536.241.1. 115). Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nce ortaokul öğrencileriyle bütün vatandaşlar için bir Türkçe gramer ve tahrir kursu hazırlanmıştır (Yeni Gaziantep, 20 Temmuz 1940, 2).

1943 yılında da bu kursların devam edeceği ve Fransızca ile Almanca kursları açılacağı belirtilmiştir (Yeni Gaziantep, 16 Mart 1943, 1). Bununla beraber "Antep El İşleri Kursu" açılmış ve kursu bir sergi takip etmiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1943, 7). Eğitim çağı dışındaki vatandaşlar için 15 Ulus Okulu açılmış, A ve B sınıflarına 848 kişi devam ederek bunlardan 340'ı Ulus Okulu belgesi almaya hak kazanmıştır. 1944 yılında açılan İngilizce kursunda 44 kişiye haftada ikişer saat ders verilmiştir. 25 kişi Almanca kursuna, 25 kişi de daktilo kursuna devam etmiştir. Bu öğrencilerden 20'si yapılan sınav sonucunda başarılı olmuştur (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3).

Kütüphane ve Yayın Şubesi

Kütüphaneler her halkevinin esas bünyesini teşkil eden şubeler olarak görülmektedir (C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 12). Bununla beraber millî kültürün mahallî halkevlerinden beklentileri arasında yapacakları yayınlarla halkı bilinçlendirmeye çalışmalarını gelmektedir (Kemal, 1934: 466).

Gaziantep Halkevi Kütüphanesi için 1940 yılı içinde Gaziantep Milletvekili Ömer Asım Aksoy tarafından hazırlanan raporda, Gaziantep Halkevi'nin 1940 yılına kadar 26 eser çıkardığı belirtilmiştir (BCA, 490.01.653.173.1. 62). Halkevi kütüphanesinde bulunan kitapların yanı sıra Ankara, İstanbul ve vilâyet gazeteleri ve halkevi dergileri vatandaşların istifadesine sunulmuştur (Yeni Gaziantep, 3 Ağustos 1940, 4). Vilâyet dâhilinde genel olarak Ulus, Tan, Cumhuriyet, Son Posta, Akşam (BCA, 490.01.653.174.1. 86), Tasvirî Efkâr ve Yeni Sabah gazeteleri okunmuştur (BCA, 490.01.653.175.1. 26).

1941 yılı içinde halkevi kütüphanesine devam eden okuyucuların sayısı 25.199'u bulmuştur. Bu şubede çeşitli konular üzerine 17 konferans verilmiştir (BCA, 490.01.1536.241.1. 116). Bu dönemde

halkevinin neşriyat kolunun faal olarak çalıştığı görülmüştür (BCA, 490.01.653.174.1. 128). 1941 yılında kütüphanedeki kitapların çoğaltılmasına ve ciltlenmesine devam edilmekte olup kitap sayısı 4.037'ye yükselmiştir. Son bir yıl içinde 9.618 kişi kitap, 18.081 kişi de gazete ve dergi okumuştur. Kütüphanedeki mevcut eserlerden halk ve özellikle aydın kişiler ve okul öğrencilerinin istifade ettiği görülmektedir (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3).

Köycülük Şubesi

Halkevleri, köylü ile her bakımdan ilgilenmeye gayret etmiştir (Yeni Gaziantep, 27 Temmuz 1940, 3). Köycülük faaliyetleri, köy kalkınmasında önemli rol oynamaktadır (Duru, 1939: 206). Bu şubeler vasıtasıyla köylerin, eğitim, ekonomik ve sosyal yönden gelişmesi sağlanarak devlet ideolojisinin daha rahat yayılması temel amaçtır. Halkevlerinin bu şubesi köylünün her türlü ihtiyacı ile yakından ilgilenmeye çalışmıştır (Sahir, 1933: 113). Köycülük, yıllardan beri devam eden bir cereyanın, bir hareketin, bir idealin mahsul ve mümessili olarak nitelendirilmektedir (Saffet, 1933: 422).

Bu dönemde üç defa köy gezisine gidilmiş ve bu gezilere halkevinden 125 kişi katılmıştır. Lohan ve Büyük Kızılhisar köylerinde iki temsil verilmiş, bu temsilleri 650 vatandaş seyretmiştir. Köy gezilerinde 65 hasta köylü muayene edilmiş, rejim ve köy kalkınması hakkında konuşmalar yapılmıştır (BCA, 490.01.1536.241.1. 116). Düzenlenen köy gezileriyle köylüye cumhuriyet rejiminin faziletleri anlatıldığı gibi çeşitli hizmetler de sunulmuştur (Şanal, 2011: 299). Köy kalkınması devlet mekanizmasınınca önemli bir dâva olarak görülmektedir (C.H.P. Beşinci Büyük Kurultayı 1939, 12). Halkevinin köycülük şubesi tarafından 20 Temmuz 1940 Pazar günü Burç Köyü'ne bir gezi tertip edilerek köy sakinleri ve çevre köylerden gelecek diğer köylülerle hasbihal yapılması, bir doktor tarafından hastaların muayene edilmesi ve veteriner tarafından da hasta hayvanlara bakılması planlanmıştır (Yeni Gaziantep, 20 Temmuz 1940, 2). Bu ziyareti haber alan çevre köylerden de yüzlerce kişi Burç Köyü'ne geldi (Yeni Gaziantep, 27 Temmuz 1940, 3). Bu ziyaret esnasında Köycülük Şubesi Başkanı Mustafa Fırat, açlık ve ziraî hastalıklar hakkında bilgiler vermiştir. Kafile ile beraber bulunan hükümet doktoru Avni Bey, 150 kadar hastayı muayene etmiş bunların reçeteleri yazılmıştır. Ayrıca icap edenlere kinin verilmiştir.

1940 yılında Köycülük Şubesi sosyal sorunlara göre kollara ayrılarak köylerde çalışmıştır (Küçük, 1935: 6). Fakat gerek ekonomik sıkıntı gerekse II. Dünya Savaşı dolayısıyla Köycülük Şubesi'nin çalışmaları sekteye uğramıştır (BCA, 490.01.653.174.1. 128). 1940

yılının son altı ayı içinde üç köy gezisi tertip edilmiş halka ziraat, sağlık, dünyanın genel durumu vb. hakkında önemli bilgiler verilmiştir (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3). Buna benzer gezilere sonraki yıllarda da devam edilmiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1942, 2).

Cumhuriyetin yirminci yıl dönümü münasebetiyle Köycülük Şubesi tarafından vilâyet dâhilinde köylere beş gezi yapılmıştır. Bu kapsamda 22 köy gezilmiştir (Yeni Gaziantep, 29 I. Teşrin (Ekim) 1943, 7). 1944 yılı içinde köylere çeşitli geziler düzenlenmiş ve toplamda 60 köy ziyaret edilmiştir (Yeni Gaziantep, 2 Ocak 1944, 2). 30 Ekim 1944'te Gaziantep Halkevi'nin tertip ettiği köy gezisine Halkevi Başkanı, köycülük, güzel sanatlar, sosyal yardım ve temsil şubeleri iştirak etmiştir. Bu gezilerde hastalar muayene edilmiş, fakirlere kinin ve sabun dağıtılmıştır (Yeni Gaziantep, 1 Ağustos 1944, 1). Gaziantep Halkevi Başkanı Sabri Güzel tarafından CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen belgede, halkevinin Köycülük Şubesi'nin 1945 yılı çalışma programına belli köylerde patates cinsinin ıslahı ve tohumluğunun yenilenmesi işini de dâhil ettiği anlaşılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Ziraat Bakanlığı'nın Patates Islah İstasyonu'ndan bu yıllık iki çeşit her birinden yirmi beşer olmak üzere 50 kilo patates tohumunun 1945 Nisan başına kadar parti adına gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490.01.985.816.1. 4).

Tarih ve Müze Şubesi

Bu şube vasıtasıyla daima yerli mallar sergisi teşhir edilmekte ve eski etnografyaya ait eserlerin toplattırılmasına çalışılmaktadır. Halkevinde bir etnografya müzesi açmak için hazırlıklar yapılmış ve malzeme toplanmıştır (BCA, 490.01.1536.241.1. 116). Eski eserlerin korunması hakkında gerek sözle ve gerek yazı ile telkinlerde bulunulmuştur. Şehirdeki eski eserlerin kitabeleri ile halk elindeki eski eserler imkân nispetinde satın alınarak halkevi müzesine verilmiştir (Yeni Gaziantep, 22 Şubat 1941, 3). Dülük Baba'ya ve Dülük köyüne ziyaretler yapılarak tetkik gezileri tertip edilmiştir. Dülük Baba kazılarının genişletilmesi ve korunması için halkevinden 500 lira yardım yapılmıştır (Yeni Gaziantep, 29 Ekim 1946, 2).

2. Kilis Halkevi ve Faaliyetleri

Kilis Halkevi 23 Şubat 1936'da açılmıştı (Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nin Parti Örgütüne Genelgesi, 1938: 34). 30.000 nüfusa sahip Kilis'in, Suriye sınırında bulunması buradaki halkevi çalışmalarının önemini daha da arttırmıştı (BCA, 490.01.997.854.2. 8). Kilis Halkevi ile CHP mevcut binayı ortaklaşa kullanmaktaydı. Bundan dolayı Kilis halkı ilk fırsatta yeni bir halkevi

binasının yapılmasını istemekteydi (BCA, 490.01.653.174.1. 52). Yeni bir binaya ihtiyaç duyulmakla beraber halkevi faal bir şekilde çalışmaktadır (BCA, 490.01.653.174.1. 129). Kilis Halkevi'nin demirbaş eşya defterinin düzenli tutulduğu belirtilmekle beraber üye kayıt kütüğü de vardır. Bunun usulüne uygun olarak tutulması bildirilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 116). 22 Mayıs 1941 tarihli belgede, Kilis Halkevi çalışmalarının sönük olduğu (BCA, 490.01.653.174.1. 31) parti müfettişi tarafından dile getirilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 32). Kilis Halkevi'ni daha faal bir hale getirmek için (BCA, 490.01.653.174.1. 115) halk tarafından çok sevilen (BCA, 490.01.653.174.1. 99) Eczacı Zekeriya Topaloğlu halkevi başkanlığına getirilmiştir. Topaloğlu'nun gelmesi ile birlikte halkevi çalışmaları daha da düzenli hale gelmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 56). Zekeriya Topaloğlu'nun özverili çalışmalarından dolayı halkevinin sönük manzarasının tamamen değiştiği gözlenmiştir (Gaziantep Vilâyeti İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu, 1941: 22).

Kilis Halkevi, köycülük ve müze ve sergiler hariç olmak üzere altı şube üzerinde çalışmaktadır (BCA, 490.01.1536.241.1. 116). Halkevi tarafından bir yıl içinde 16 konferans ve söylev verilmiş yapılan bu faaliyetlerden 6.200 kişi faydalanmıştır. Bununla beraber 4 temsil gösterilmiş ve bu temsilleri 1.350 kişi seyretmiştir (BCA, 490.01.1536.241.1. 116). Kilis Halkevi'nin büyük bir salonu ve bir odası olmasına rağmen Kilis için yeterli değildir (BCA, 490.01.997.854.2. 93). Kilis Halkevi kira ile tutulmuş bir binada parti idare heyeti ile birlikte bulunduğu için ihtiyaca cevap verememektedir (BCA, 490.01.653.174.1. 55). Halkevi, Kilis'in nüfusuna göre çok küçük olan bir salon ile bir odadan ibarettir (BCA, 490.01.653.174.1. 55). 1943 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda, Kilis Halkevi'nin düzenli çalıştığı ve asgarî çalışma programını uyguladığı tespit edilmiştir (BCA, 490.01.654.177.1. 19).

Kilis Halkevi'nde 9 şubeden yalnız Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Güzel Sanatlar ve Köycülük şubeleri teşkil edilebilmiştir. Bu şubelerin Kilis'in ihtiyacına cevap veremediği belirtilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 8).

Kilis Halkevi mevcut metruk sazlar 20. Tümene 300 lira bedelle satılmış olup bu para halkevinin müzik şubesine ayrılarak yeni müzik işlerine sarf edilmiştir (BCA, 490.01.1041.1004.1. 130). Kilis Halkevi Başkanı Zekeriya Topaloğlu halkevinde bir bando müzik teşkilâtı oluşturmaya çalışmıştır (BCA, 490.01.1041.1004.1. 134). Halkevinin 1941 yılında 20 parçadan ibaret bir bando takımı mevcuttur. Halkevinin bütçesi dar olduğundan yeniden müzik aletinin temin edilemediği

bundan dolayı da faaliyetlerinin kısıtlı kaldığı belirtilmiştir (BCA, 490.01.966.739.1. 2).

1943 yılı ikinci altı aylık çalışma raporu (BCA, 490.01.654.178.1. 143) ile 1944 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda, CHP Vilâyet İdare Heyeti Başkanı Cemil Alevli, Kilis Halkevi'nin çalışmalarının yolunda olduğunu belirtmiştir (BCA, 490.01.654.178.1. 112). Kilis Halkevi'nin Dil ve Edebiyat Şubesi 2 Mart 1945'te teşekkül etmiştir. Bu şubenin 25 erkek, 1 kadın üyesi vardır. Halkevinin dergisi yoktur (BCA, 490.01.1037.987.1. 33).

3. Nizip Halkevi ve Faaliyetleri

CHP ile Nizip Halkevi kiralanmış ve küçük bir salon ve dört odadan ibaret olan bir binada faaliyetlerini yürütmektedir (BCA, 490.01.653.174.1. 52). Bu bina ihtiyacı karşılamadığından (BCA, 490.01.653.174.1. 117) yeni bir halkevi binası yapılması gerektiğine dikkat çekilmektedir (BCA, 490.01.653.174.1. 111). Nizip Halkevi'nin binası kendisine ait olmadığı için toplantılara da tam anlamıyla müsait değildi. Buraya 5.000 lira kadar bir yardım yapıldığı takdirde kendilerine güzel bir bina yapılabileceği belirtilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 93). Suriye sınırında bulunan Nizip Halkevi'nin çalışmaları yeterli görülmemiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 12). Nizip Halkevi'nin üye kayıt defteri iyi tutulmuştur. Demirbaş eşya defteri olmadığı tespit edilmiş bu defterin düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 116). Halkevinin müzik kolu nispeten faal olarak değerlendirilmiş köycülük kolunun ise bir iş yapamadığı belirtilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 129).

Nizip Halkevi'nin Dil ve Edebiyat, Temsil, Spor ve Köycülük Şubeleri vardır. Bu şubelerin bölgenin ihtiyacına cevap veremediği belirtilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 13). Halkevinde Okuma odaları ile Türkçe öğretim kursu açılmamıştır. Nizip'te Türk dilinin ve kültürünün yayılması ve kökleşmesi gerekli görüldüğünden mevcut öğretmenlerden istifade edilerek müsait zamanlarda kurslar açılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Halkevinin üye sayısı 101 kişiden ibarettir. Nüfusu 10.000'e yakın olan Nizip'te bu sayı yeterli görülmediğinden halkın üye olabilmesi için gerekli çalışmaların yapılması tavsiye edilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 14-15).

26 Aralık 1939'da CHP Maraş Bölgesi Müfettişi Mithat Aydın'ın hazırlamış olduğu raporda, Nizip Halkevi'nin teftiş neticeleri sonucunda iyi çalıştığını fakat halkevi binasının elverişli olmadığına dikkat çekilmiştir. Yeni bina için 5.000 liraya ihtiyaç duyulmaktadır. Nizip Halkevi'nin kitapları az olmakla beraber okuyucu bulmuştur (BCA, 490.01.997.854.2. 95-96). Halkevinin müzik kolu ise nispeten

faaldir (C.H.P. Gaziantep Vilâyet İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu, 1940: 51). Her ne kadar bölgedeki Halkevlerinin çalışmaları yeterli görülme de buldukları muhitte bıraktıkları tesir ve intibamın iyi olduğuna da vurgu yapılmıştır (BCA, 490.01.997.854.2. 57).

Nizip Halkevi konferans konularını halkın seviyesine ve ihtiyaçlarına göre seçse de çalışmaları yeterli görülmemiştir. Nizip Halkevi, Gaziantep Halkevi'nin çıkardığı dergiden de faydalanmaktadır. Halkevinde 9 kişilik bir bando ekibi kurulmuştur. Nizip'te oynanan oyunlarla söylenen türkülerin yine yakın bir ilgi ile takip ve teşvik edilmediği görülmüştür (17 Şubat 1943) (BCA, 490.01.997.854.2. 15)

Nizip'te bir halkevi binası yaptırılması için CHP Genel Sekreterliği'nden yardım talep edilmiştir (BCA, 490.01.654.178.1. 15). 1943 yılı ikinci altı aylık çalışma raporu (BCA, 490.01.654.178.1. 143) ile 1944 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda, CHP Vilâyet İdare Heyeti Başkanı Cemil Aevli, Nizip Halkevi'nin bu yıl daha iyi çalıştığını ve geçen yıldan daha iyi bir binaya nakledildiğini belirtmektedir (BCA, 490.01.654.178.1. 112).

4. İslâhiye Halkevi ve Faaliyetleri

İslâhiye Halkevi'nin ihtiyacına yeterli gelecek bir gazino inşasına başlanmıştır (Yeni Gaziantep, 14 Haziran 1941, 1). İslâhiye kazasının günden güne geliştiğini ifade eden CHP Vilâyet İdare Heyeti Başkanı adına Dr. Hamit Uras, CHP Genel Sekreterliği'ne gönderdiği 2 Haziran 1943 tarihli belgede, bu kazada fikir hareketlerinin uyandırılması için bir halkevi açılmasına gerek duyulduğunu belirtmiştir (BCA, 490.01.955.699.2. 46).

İslâhiye Kaza İdare Heyeti halkın partiye olan yakınlığını arttırmak, boş vakitlerini faydalı şekilde geçirmek ve halkevi kütüphanesinin esaslarını hazırlamak üzere bir okuma odası açmaya karar vermiştir. Bu hususta CHP Genel Sekreterliği'nden kitap ve izin istenmiştir (BCA, 490.01.920.585.1. 9). Daha sonra İslâhiye kaza merkezinde beş şubeli bir halkevi açılması uygun görülmüştür (14 Ocak 1944) (BCA, 490.01.955.699.2. 42). 1944 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda, İslâhiye Halkevi'nin yeni açılması ve birçok eksiğinin bulunmasına rağmen imkân nispetinde iyi çalıştığı ifade edilmektedir (BCA, 490.01.654.178.1. 112).

5. Fevzipaşa Halkevi ve Faaliyetleri

CHP Gaziantep Vilâyet Kongresi'nde (28 Şubat 1940) (BCA, 490.01.1536.241.1. 93) İslâhiye kazasına bağlı ve işlek bir demiryolu

güzergâhında bulunan Fevzipaşa nahiyesinde yeni baştan bir halkevi binası yaptırılmış ve 1939 yılı Şubatında açılışı töreni yapıldığı tespit edilmiştir (BCA, 490.01.1536.241.1. 104). Fevzipaşa Halkevi kendisine köy bütçesi (BCA, 490.01.997.854.2. 93) ile yapılan bina içindedir. İki odası ve 150 kişiyi alabilecek geniş bir salonu ihtiva eden bu binanın önünde büyük bir bahçesi vardır. Hâlihazırda değeri 5.000 liradan fazla olan bu binanın, halkın yardımları sayesinde inşa masrafı yarı yarıya tasarrufla ancak 2500 lira gibi az bir para sarf edilerek tamamlanmıştır (BCA, 490.01.1536.241.1. 104). Bu binaya şubelerin çalışmaları için iki oda ilave edilmesi gerektiği belirtilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 55). Yürütülen çalışmalar neticesinde Fevzipaşa’da bir halkevi binası yapılacaktır (BCA, 490.01.654.181. 1. 148).

Fevzipaşa Halkevi, yeteri derecede eleman bulunduramadığından diğer halkevlerine göre çalışmaları zayıf kalmıştır (BCA, 490.01.653.174.1. 16). Fakat Fevzipaşa Halkevi, demiryolu (BCA, 490.01.997.854.2. 16) ve diğer memurlar (BCA, 490.01.653.174.1. 171) ve halkın yardımıyla faal bir çalışma göstermek için uğraşmaktadır (BCA, 490.01.997.854.2. 93). Yapılan yardımlarla halkevi tamir edilmiş, boyatılmış ve bahçesi düzenlenmiştir (Yeni Gaziantep, 14 Haziran 1941, 1). Halkevi Başkanlığı’nı yapmakta olan İbrahim Sarı’nın (BCA, 490.01.997.854.2. 16) millî görevini yapmak üzere askere gitmesi nedeniyle 1 Temmuz 1940’tan itibaren bu göreve Tevfik Baran getirilmiştir (BCA, 490.01.939.644.1. 19). Fevzipaşa Halkevi’nin üye kayıt kütüğü vardır. Bazı şubelerin üye sayısı 25’ten azdır (BCA, 490.01.653.174.1. 116).

Gaziantep Vilâyet İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu’nda (1 Temmuz 1940-31 Aralık 1940) (BCA, 490.01.653.174.1. 68), Fevzipaşa Halkevi’nin teftiş edildiğine yer verilmektedir (BCA, 490.01.653.174.1. 73). Gaziantep vilâyeti dâhilindeki halkevlerinin çalışmaları memnuniyet verici olarak değerlendirilirken Fevzipaşa Halkevi’nin çalışmaları yeterli görülmemiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 84). Fevzipaşa Halkevi şubelerince seçilmiş komitelerin de talimatnamenin tayin ettiği müddet içinde toplantı yapmadığı tespit edilmiş ve bu konuda gerekli özenin gösterilmesi gerektiği bildirilmiştir (BCA, 490.01.653.174.1. 114).

Fahrettin Tiritöğlü tarafından yapılan ilk teftişte (16 Kasım 1940-20 Mart 1941) halkevinin hiç toplanmadığı görülmüştür. Fakat verilen direktifler üzerine haftada bir defa olmak üzere düzenli toplantılar yapıldığı tespit edilmiştir. Bundan sonra da bu düzenin muhafaza edilmesi gerektiği belirtilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 59). Fevzipaşa Halkevi’nin bütçe imkânları kısıtlı olmasına rağmen yine de

iyi çalıştığı gözlemlenmiştir (C.H.P. Gaziantep Vilâyet İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu, 1940: 16).

1943 yılında hazırlanan birinci altı aylık raporda ise Fevzipaşa Halkevi'nin eleman azlığından henüz teşkilâtlanma devresinde olduğuna yer verilmiştir (BCA, 490.01.654.177.1. 19).

Halkevinin çalışma yaşama ve gelişmesi için gerekli olan ödenek için yine tam bir ilgi ve himaye görülmemiştir. Bu halkevinin de diğer halkevleri gibi daha randımanlı çalışabilmesi için Vilâyet Hususi İdaresi'nden yapılan yardımın artırılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Halkevinde 9 şubeden Dil ve Edebiyat, Spor, Sosyal Yardım, Temsil ve Köycülük şubeleri açılmıştır (BCA, 490.01.997.854.2. 17). Halkevinin çalışma raporundan anlaşıldığına göre teşkil olunan Dil ve Edebiyat, Spor ve Köycülük şubelerinin 50'den fazla üyesi vardır. Diğer şubeler henüz bu sayıyı yakalayamamıştır (BCA, 490.01.997.854.2. 16).

Halkevinde çeşitli konular üzerinde konferanslar verilmiştir. Bu durum halkın halkevine karşı ilgi ve alakasını arttırmıştır. Kütüphanede mevcut eserlerden halkın istifade etmekte olduğu ve bunlara iyi bakıldığı anlaşılmıştır. Suriye sınırına yakın bir yerde olan Fevzipaşa'da Türkçe'nin ve millî kültürün yerleşmesi ve kökleşmesi için halkevi tarafından açılan kurslara gerekli özenin gösterilmesi gerektiği idare heyetine bildirilmiştir (BCA, 490.01.997.854.2. 20). 1943 yılı ikinci altı aylık çalışma raporu (BCA, 490.01.654.178.1. 143) ile 1944 yılı birinci altı aylık çalışma raporunda, Fevzipaşa Halkevi'nin çalışmalarının iyi olduğuna dikkat çekilmiştir (BCA, 490.01.654.178.1. 112).

Sonuç

Halkevleri, cumhuriyet yönetiminin eğitim ve kültür faaliyetlerinden birini oluşturmaktaydı. Bu kurumlar, halkın okuryazarlık seviyesini yükseltmekle beraber halkı sosyal yönden de eğitmiştir. II. Dünya Savaşı sürecinde Gaziantep vilâyeti dâhilindeki halkevleri faaliyetlerini imkânlar çerçevesinde yürütmüşlerdir. Gaziantep stratejik ve jeopolitik konumu itibarıyla Cumhuriyet yöneticileri tarafından üzerinde durulan önemli şehirlerden biri olmuştur. Gaziantep Halkevi'nin çıkarmış olduğu Başpınar Dergisi yöreye özgü inceleme ve derlemeler yaparak halkın bölge hakkında bilgi sahibi olmasına yardımcı olmuştur. Halkevi aracılığı ile Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi alanlarında çalışılarak halkın dil ve genel kültür seviyesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Bununla beraber Köycülük Şubesi aracılığıyla köylere ulaşılmış ve çalışmalar köylerde de devam etmiştir. Özellikle toplantı, müsamere ve konferanslarla çiftçilerin ve köylülerin yeni tarım yöntemlerinden istifade etmeleri için

eğitici kurslar düzenlenmiştir. Halkevleri vatandaşların eğitimi için kurslar açmış ve bu kurslarda birçok konuda eğitim verilmiştir. Cumhuriyet yöneticileri devlet ideolojisinin halkevleri vasıtasıyla halka benimsetilmesi temeline hareket etmeye çalışmıştır.

Araştırmamızda ele aldığımız Gaziantep vilâyeti dâhilinde bulunan halkevleri çalışmaları 1939-1940 yılları arasında faaliyetlerini aksatmadan sürdürmeye çalışmıştır. Dönemin ekonomik şartları göz önüne alındığında yapılan çalışmaların önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Fakat birçok halkevinde olduğu gibi Gaziantep vilâyeti halkevleri de mekân sıkıntısı çekmiştir. Bu dönemde bazı halkevlerinin kendilerine ait binaları olmadığından CHP ile aynı binada faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Halkevleri kütüphanelerde bulunan kitap, dergi ve gazeteleri halkın hizmetine sunarak genel kültür seviyesinin de yükselmesini sağlamışlardır. Bu dönemde Gaziantep Halkevi başta olmak üzere Kilis, Nizip ve İslâhiye halkevlerinin çalışmaları genel itibariyle iyi olarak değerlendirilmiştir. Fevzipaşa Halkevi'nin çalışmaları ise diğer halkevlerine nazaran yeterli görülmemiştir.

Kaynakça

A) Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 030.10.68.452.4.

BCA, 490.01.1013.909.2.

BCA, 490.01.1037.987.1.

BCA, 490.01.1041.1004.1.

BCA, 490.01.1494.91. 1.

BCA, 490.01.1536.241.1.

BCA, 490.01.510.2046.2.

BCA, 490.01.653.173.1.

BCA, 490.01.653.174.1.

BCA, 490.01.653.175.1.

BCA, 490.01.654.177.1.

BCA, 490.01.654.178.1.

BCA, 490.01.654.181. 1.

BCA, 490.01.920.585.1.

BCA, 490.01.939.644.1.

BCA, 490.01.955.699.2.

BCA, 490.01.966.739.1.

BCA, 490.01.985.816.1.

BCA, 490.01.997.854.2

B) Resmi Yayınlar

- C.H.P. *Beşinci Büyük Kurultayı (Dilek Encümeni Raporu)*, Ankara 1939.
- C.H.P. *Gaziantep Vilâyet İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu (1/7/1940'dan 31/12/1940 Gününe Kadar)*, Ulus Basımevi, Ankara.
- C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, Milli Kütüphane, Ankara 1946.
- Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nin Parti Örgütüne Genelgesi (İkincikânun (Ocak) 1938'den 30 Haziran 1938 Tarihine Kadar) Büro IV*, C. 12, Ulus Basımevi, Ankara 1938.
- Gaziantep Vilâyeti İdare Heyeti İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu (01.07.1941'den 31.12.1941 Gününe Kadar)*.

C) Gazeteler

Van,
Yeni Gaziantep

D) Kitap ve Makaleler

- Aksoy, Ö. A. (1940). Gaziantep Lehçesine Dair Notlar. *Başpınar*, Yıl: 1, S. 11-12, C. H. Partisi Basımevi, Gaziantep Şubat 1940, s. 2.
- Barlas, U. (1972). *Gaziantep Basın Tarihi 100. Yıl*. İstanbul: Gaziantep Kültür Derneği Yayınları.
- Çeçen, A. (1990). *Halkevleri*. Ankara: Gündoğan Yayınlar.
- Duru, K. N. (1939). Halkevleri ve Halk Terbiyesi. *Ülkü*, IV, S. 81, İkinciteşrin (Kasım), s. 204-207.
- Erdal, İ. (2013). *Halkevlerinin Kuruluşu, Yapısı ve Yozgat Halkevi (1932-1951)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kardaş, A. (2011). Bitlis Halkevlerinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1934-1951). *VII. Uluslararası Van Gölü Sempozyumu (04-07 Ekim 2011)*, (Ed. V. Evren Belli), Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı, Bitlis 2013, s. 367-383.
- Kemal, N. (1934). Halkevleri ve Neşriyatı. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, III, S. 18, Ağustos 1934, s.465-466.
- Kılıç, F. (2016). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Yaygın Halk Eğitimi. *Kuruluşundan 90. Yılına Türkiye Cumhuriyeti Uluslararası Sempozyumu (23-25 Ekim 2013/Eskişehir)*, (Haz. Arzu Güvenç Saygın), I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2016, s. 559-579.
- Küçüka, N. A. (1935). Halkevlerini Yıldönümü Nutku. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, V, S. 25, Mart 1935, s. 6.

- Ali, N. (1933). Halkevleri. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, II, S. 9, I. Teşrin (Ekim) 1933, s. 233-237.
- Onbaşı, F. G. (2011). Halkevleri ve Ülkü Dergisi: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycülük Tartışmaları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, XX, S. 3 Temmuz 2011, s. 69-88.
- Saffet, M. (1933). Köycülük Nedir? *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, I, S. 6, Temmuz 1933, s. 422-430.
- Sahir, C. (1933). Halkevleri Yıldönümünde İsmet Paşanın Nutku. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, I, S. 2, Mart 1933, s. 99-103.
- Sahir, C. (1933). Halkevleri Yıldönümünde Düşünceler, Necip Ali Beyin Nutku Halkevleri Yıl Dönümünde. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, I, S. 2, Mart 1933, s. 104-114.
- Sakaoğlu, N. (1992). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ünüvar, S. (2017). Yerel Tarih ve Gaziantep Halkevi Yayın Organı Başpınar Dergisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, X, S. 53, s. 308-317.
- Şanal, M. (2011). Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Köy Gezileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 31, Yıl: 2011/2, s. 299-315.
- Tanör, B. (2010). *Kurtuluş Kuruluş*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Temiz, Ö. (2006). Gaziantep Halkevi Dergisi Başpınar'da Yayımlanan Ömer Asım Aksoy Yazıları.
- Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi)*, S. 10, Yıl: 5, s. 197-212.
- Uluskan, S. B. (2011). *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*. Ankara: AKDYYK Atatürk Araştırma Merkezi.
- Zürcher, E. J. (2000). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (Çev. Yasemin Saner Gönen). İstanbul: İletişim Yayınları.

